

علم أصول الفقه

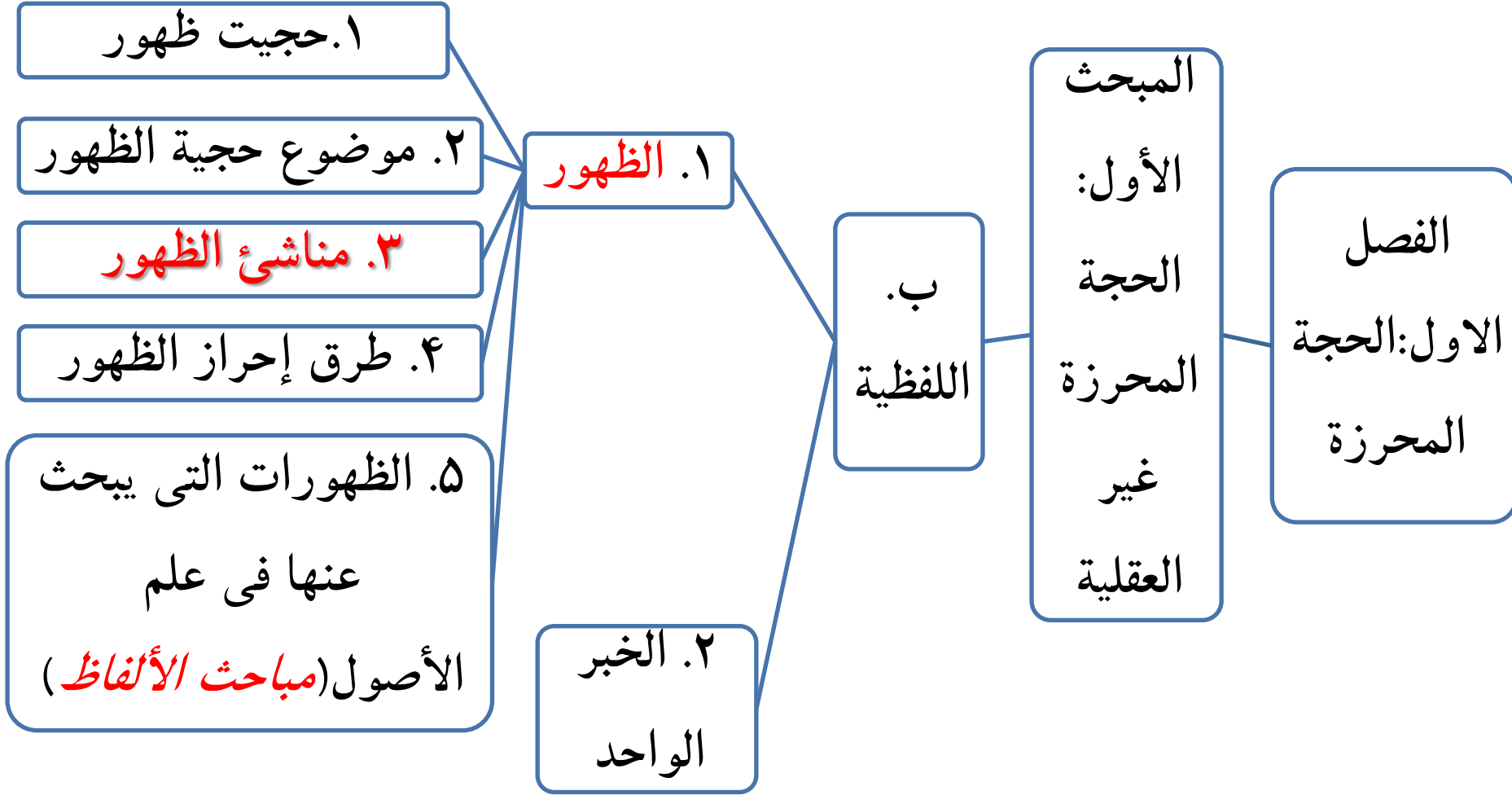
٧١

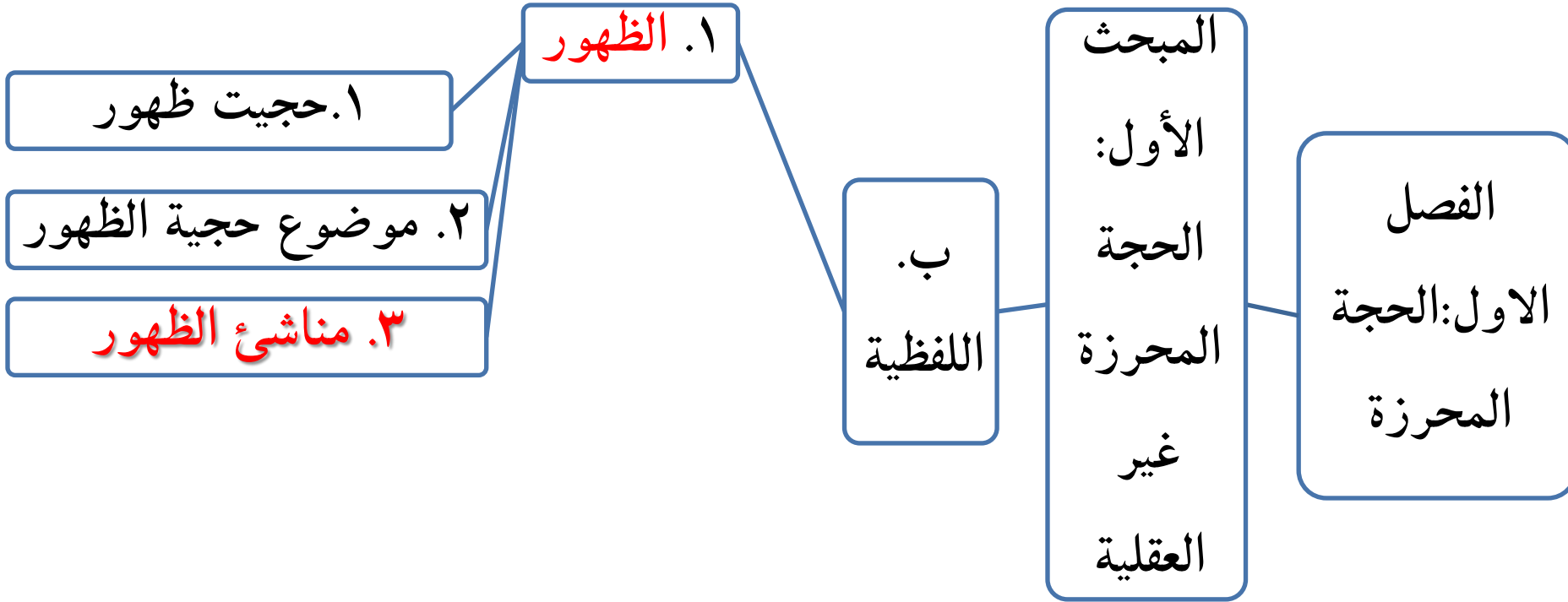
٩٣-١٢-٢٣ ظهور

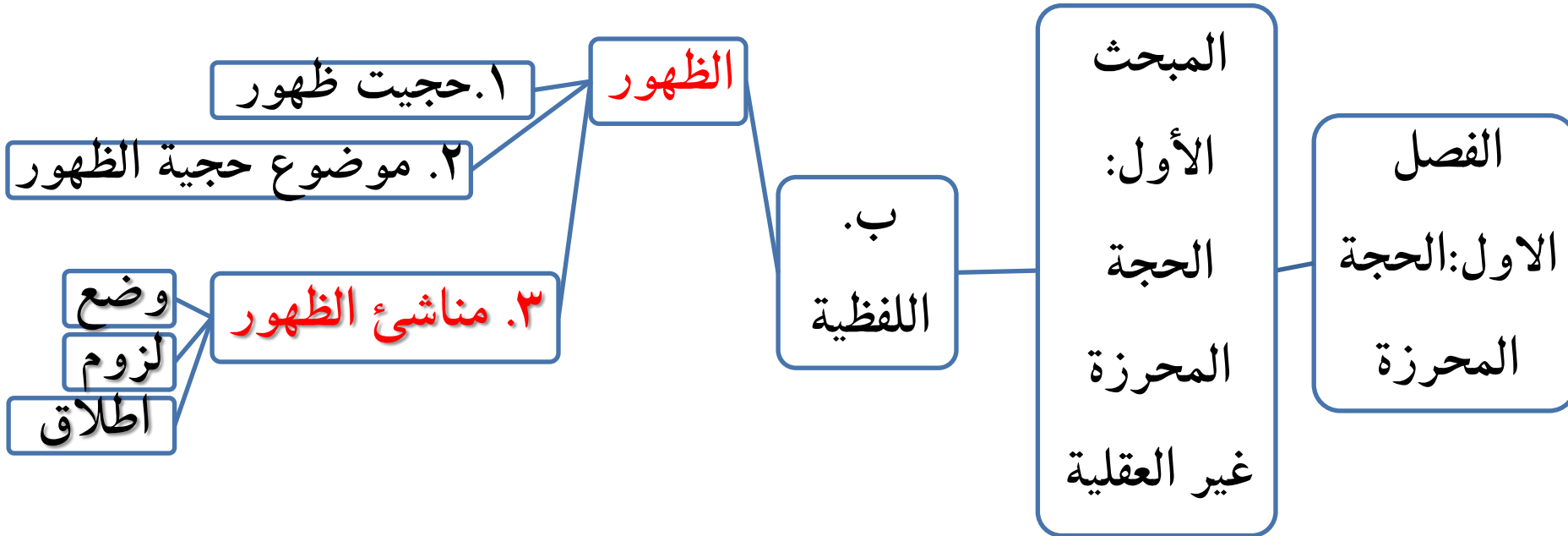
دراسات الأستاذ:
مهدي الهادي الطهراني

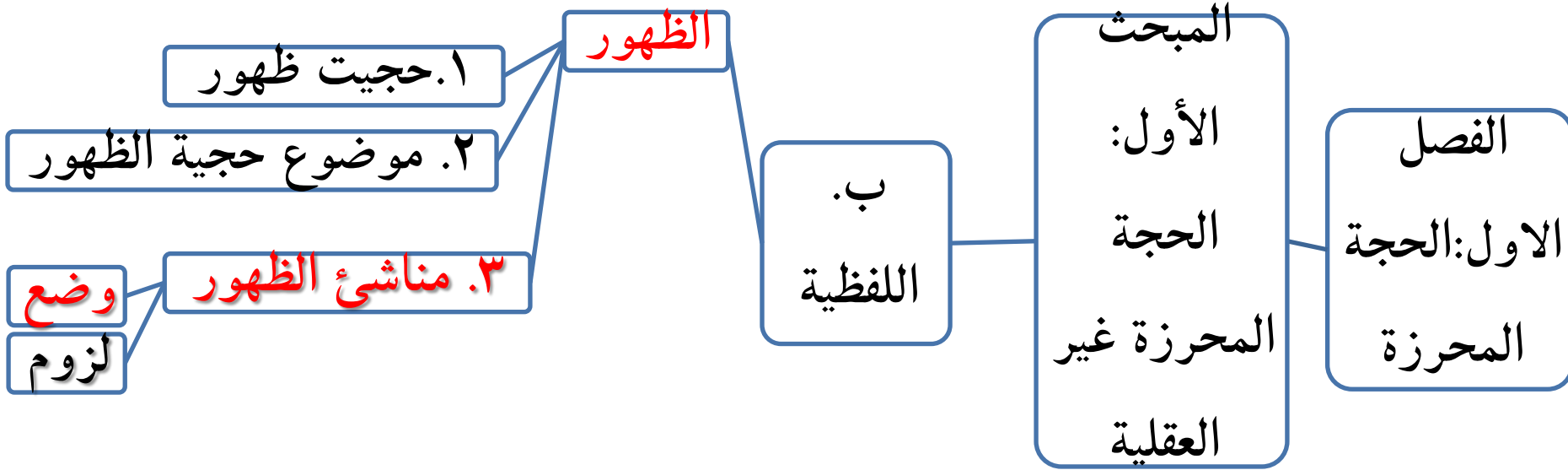
قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ

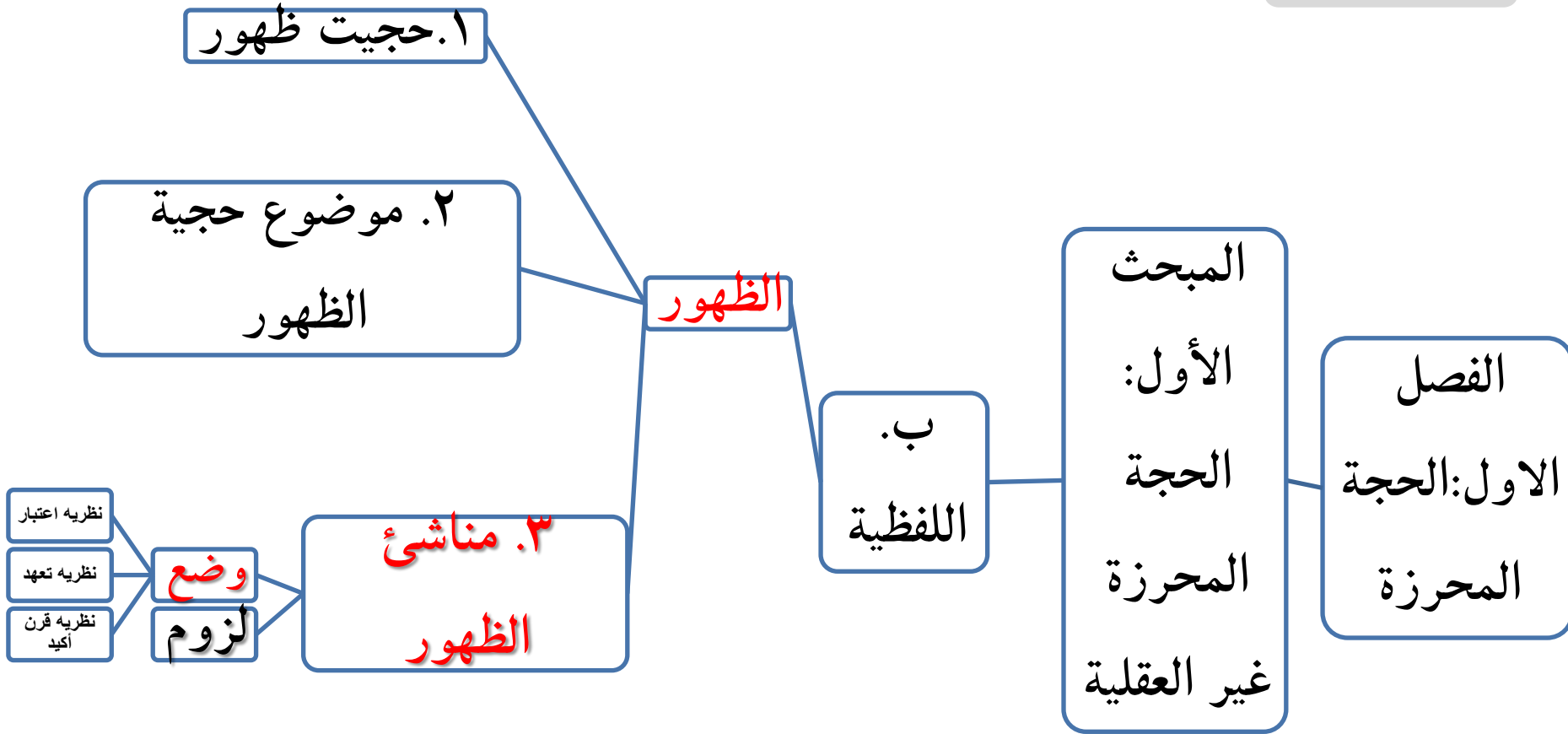
- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ (٦)

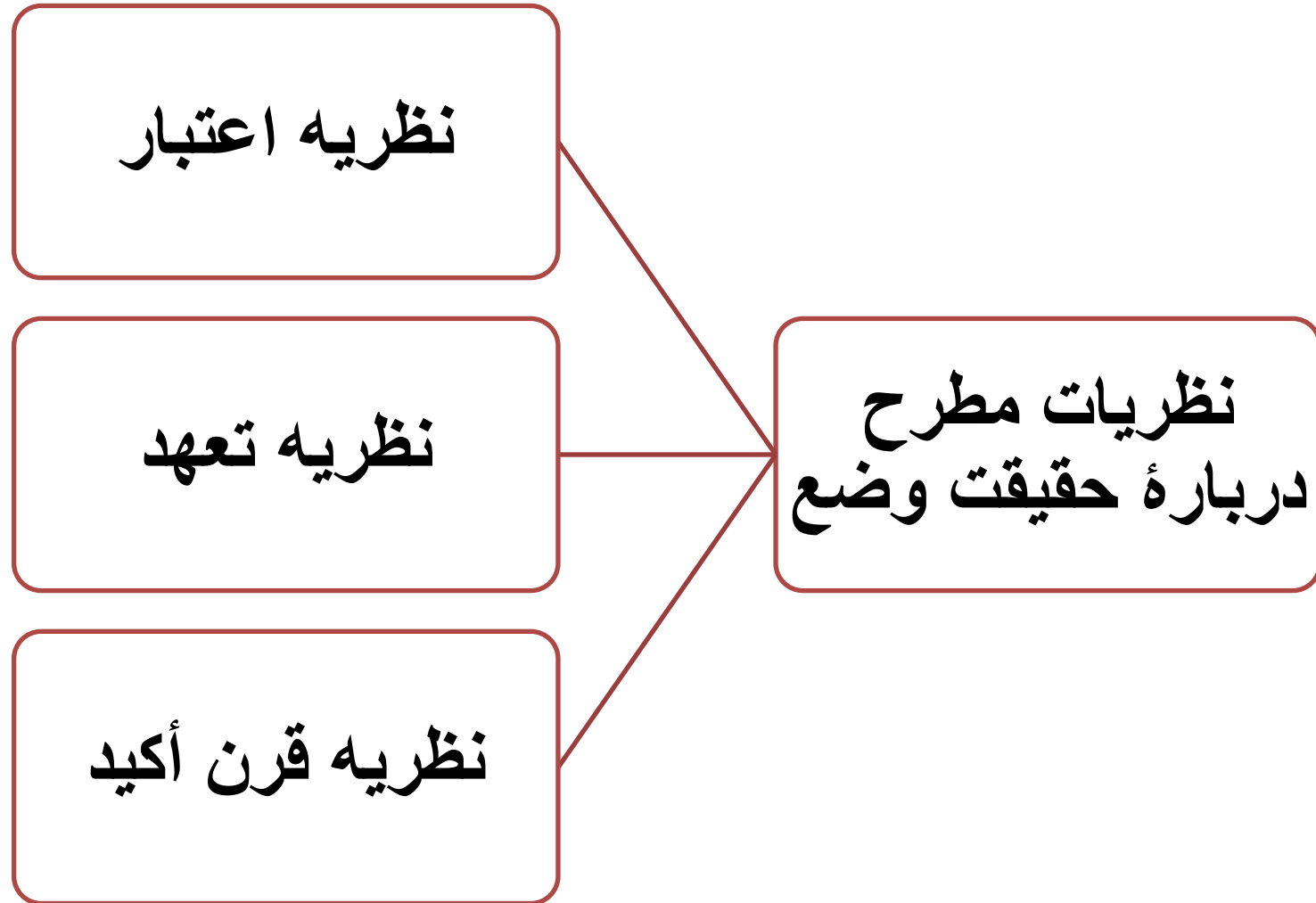

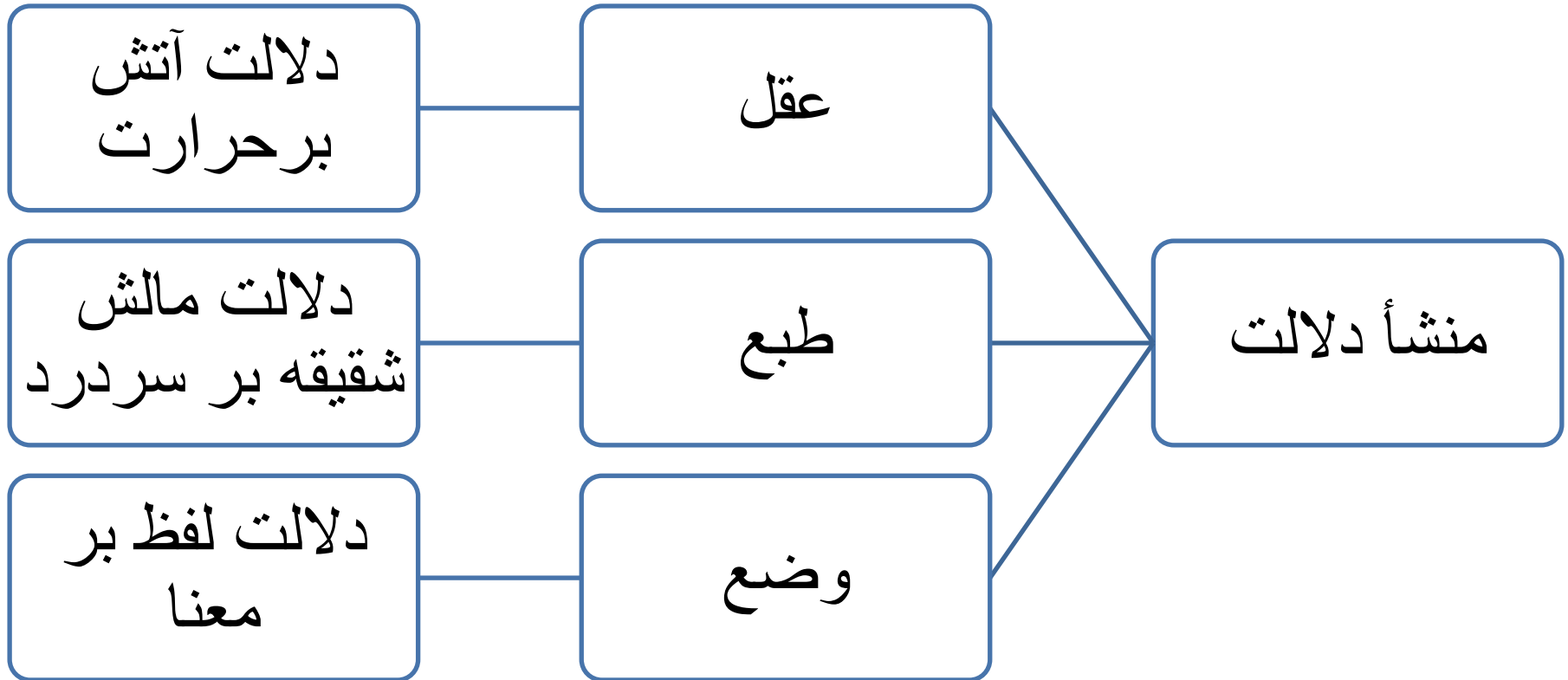

وضع یکی از مناشیء ظهور

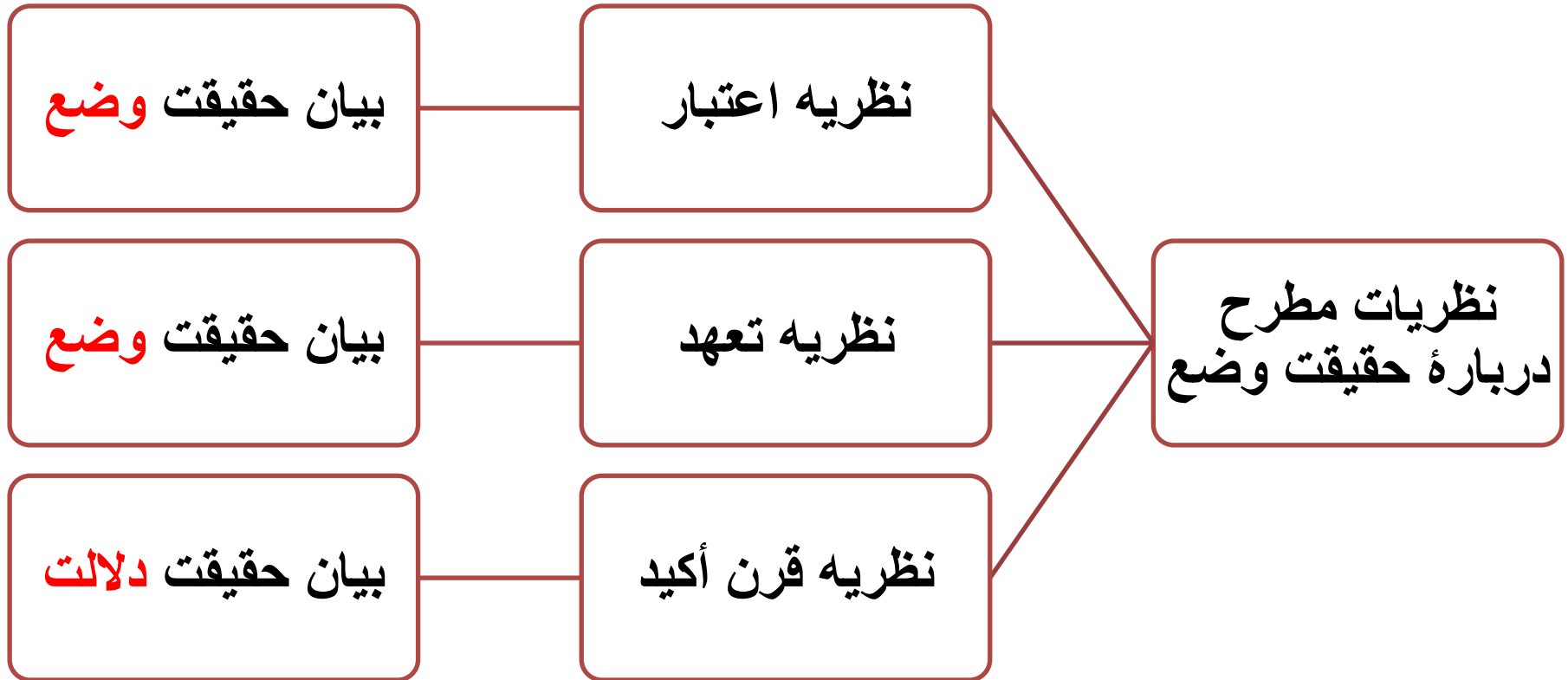

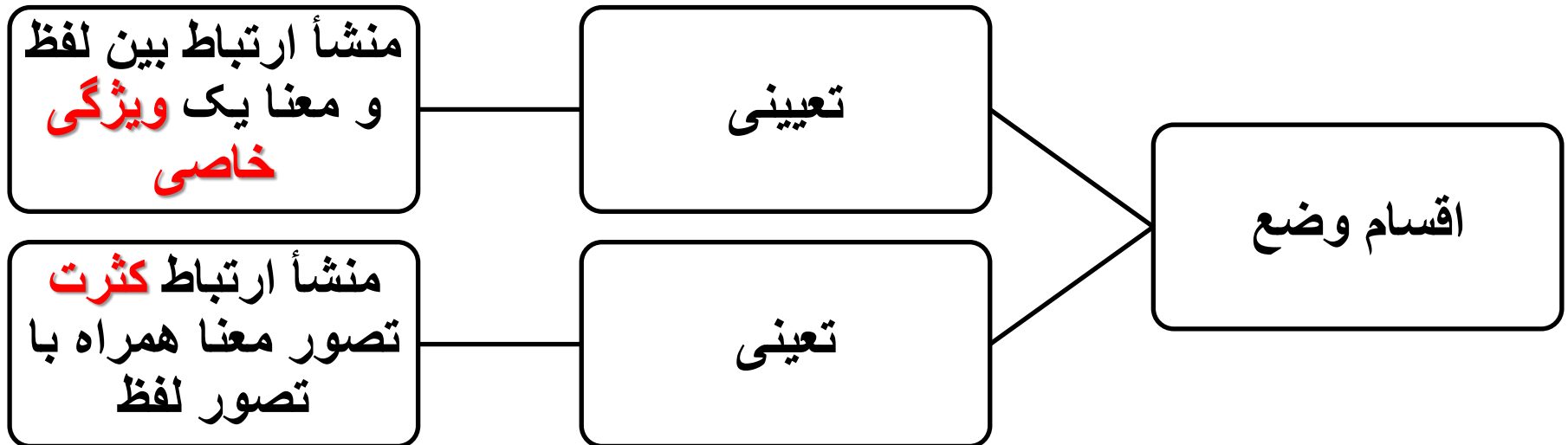
وضع یکی از مناشیء ظهور

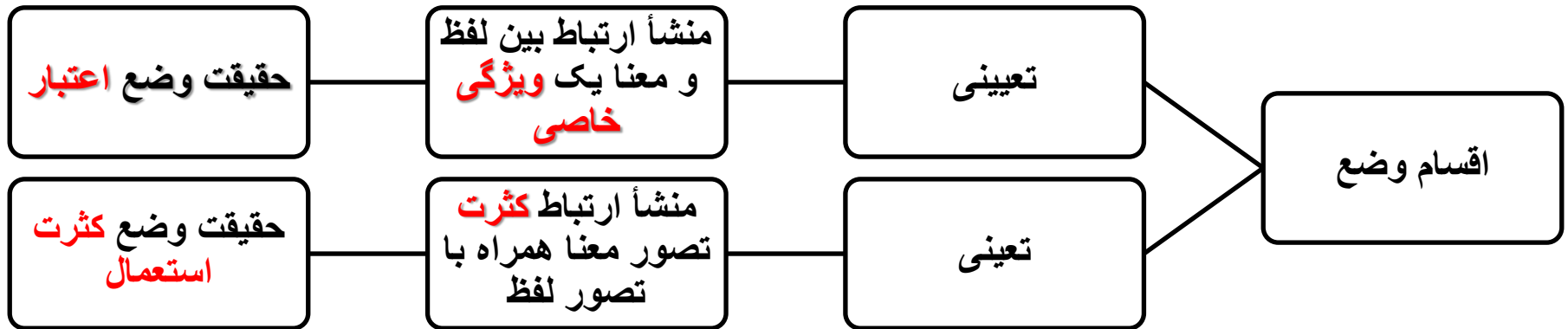
وضع یکی از مناشیء ظهور

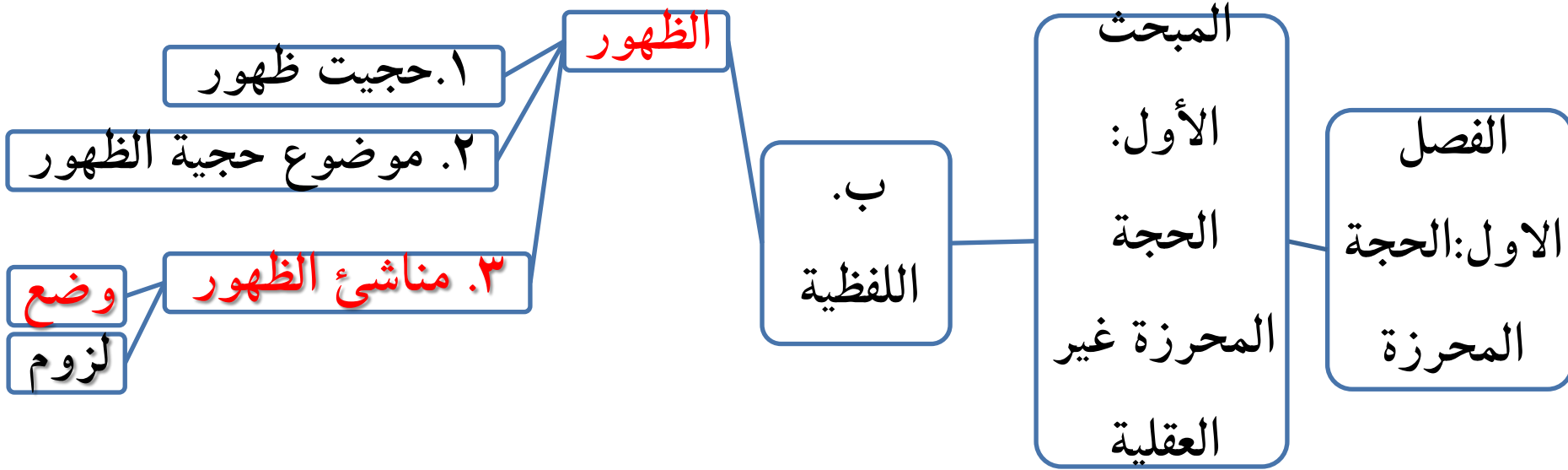

وضع یکی از مناشیء ظهور

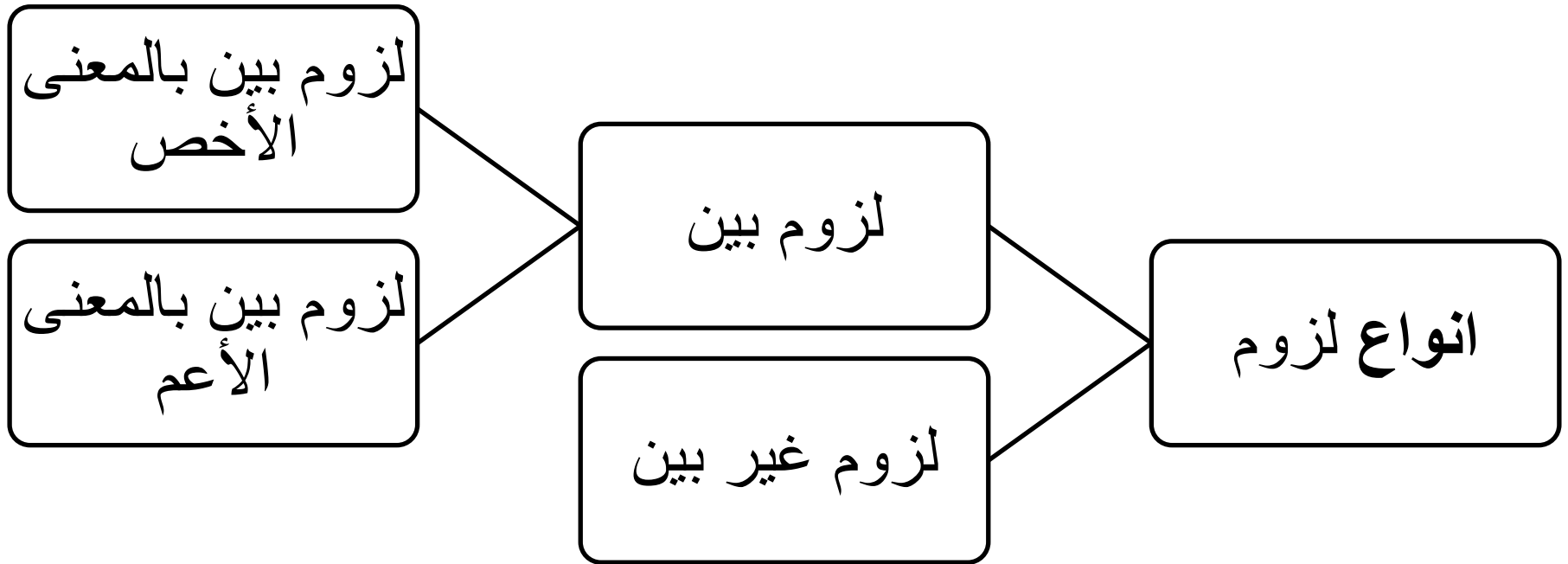

وضع یکی از مناشیء ظهور

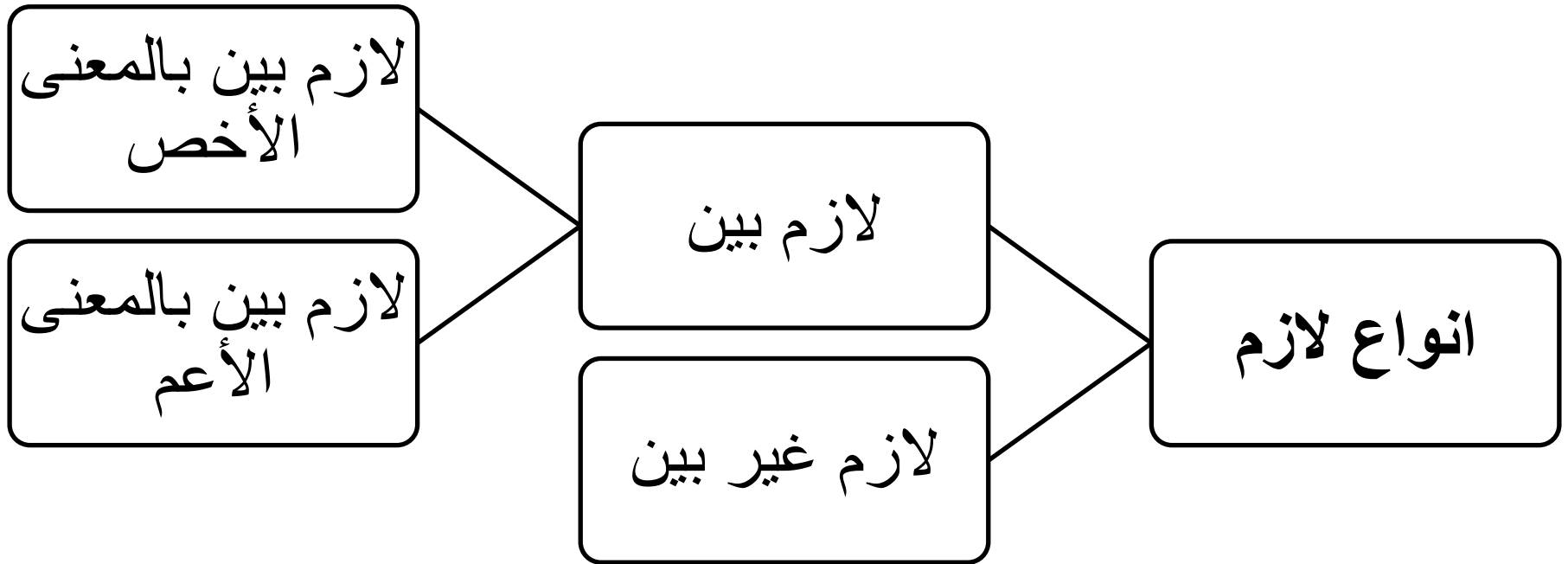

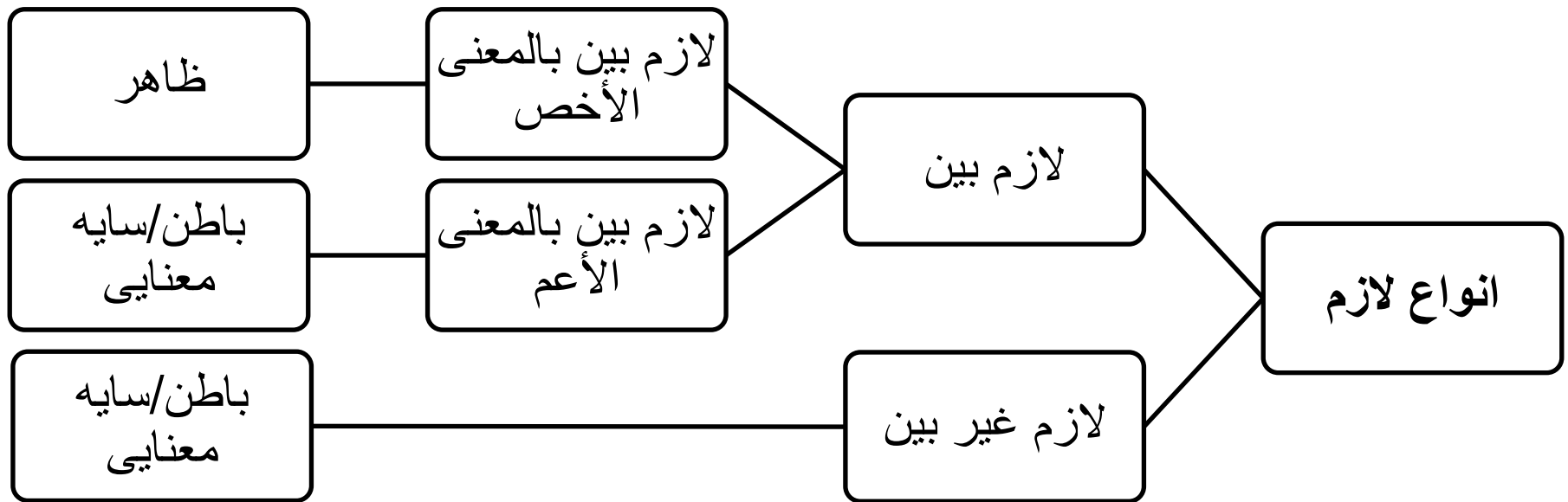
لزوم یکی از مناشیء ظهور

لزوم یکی از مناشیء ظهور

لزوم یکی از مناشیء ظهور

استعمال
مجازی

تصور لفظ

تصور معنای
موضوع له

تصور لازم
بین معنای
موضوع له

استعمال
مجازی

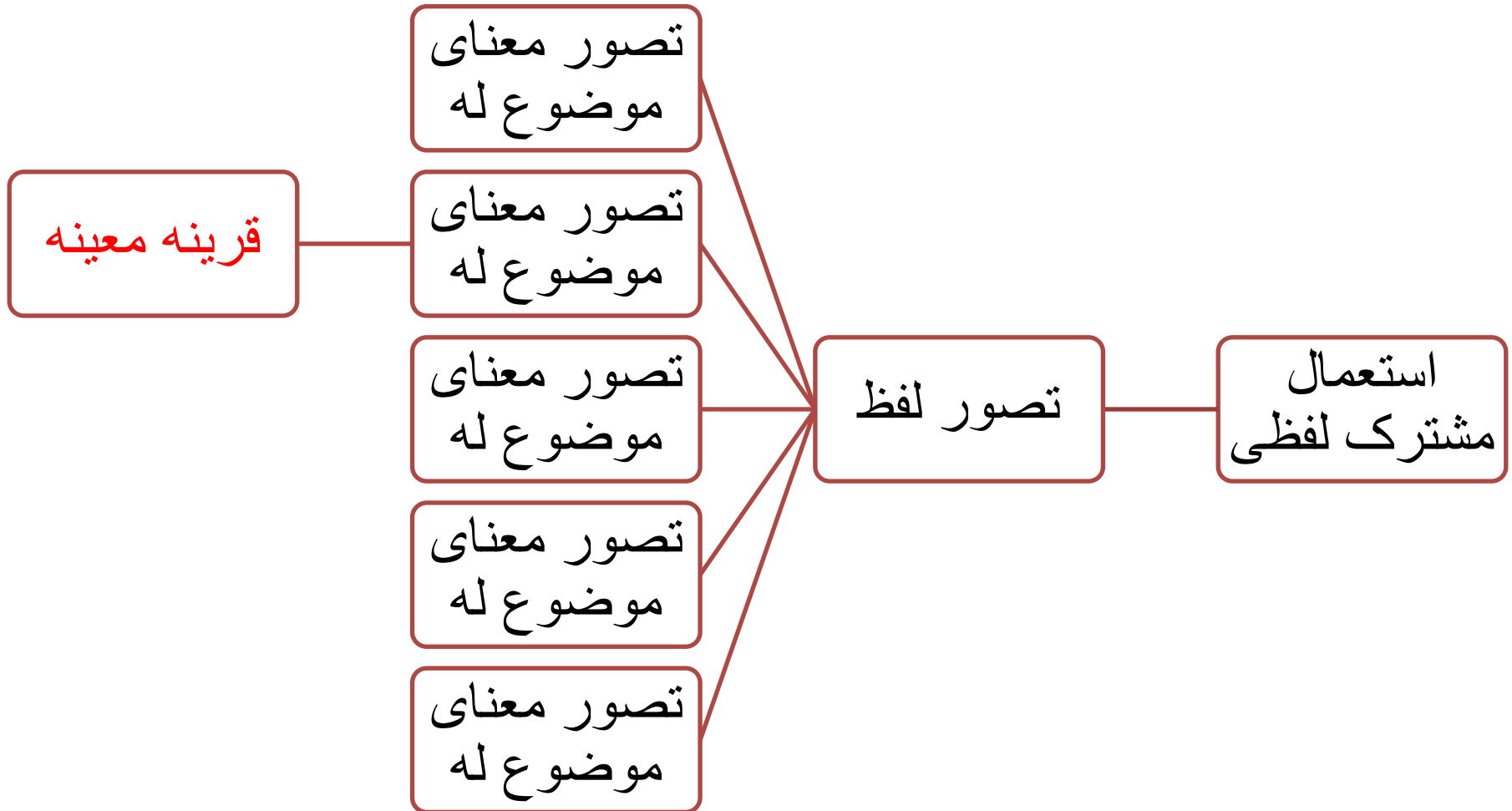
تصور لفظ

تصور معنای
موضوع له

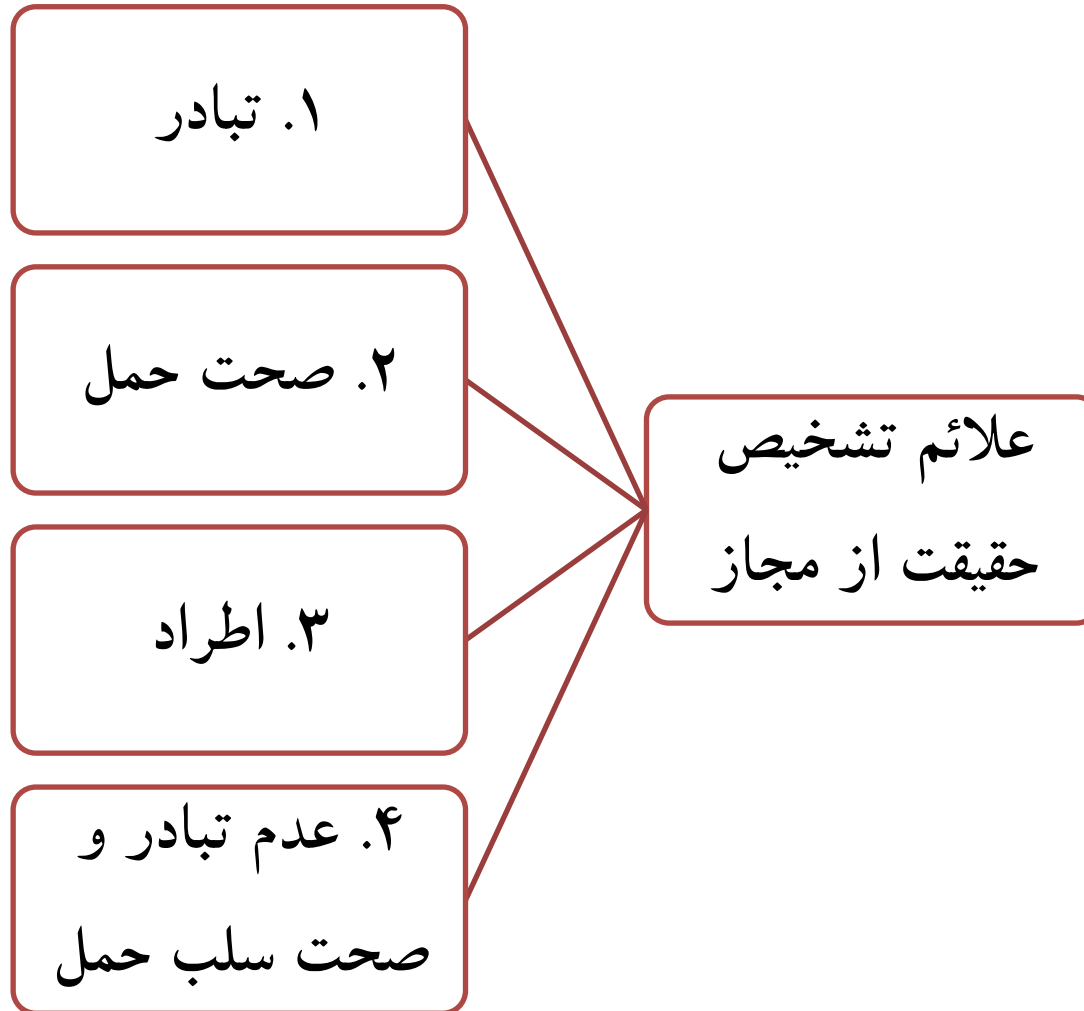
تصور لازم
بین معنای
موضوع له
• قرینه صارفه

وضع یکی از مناشیء ظهور

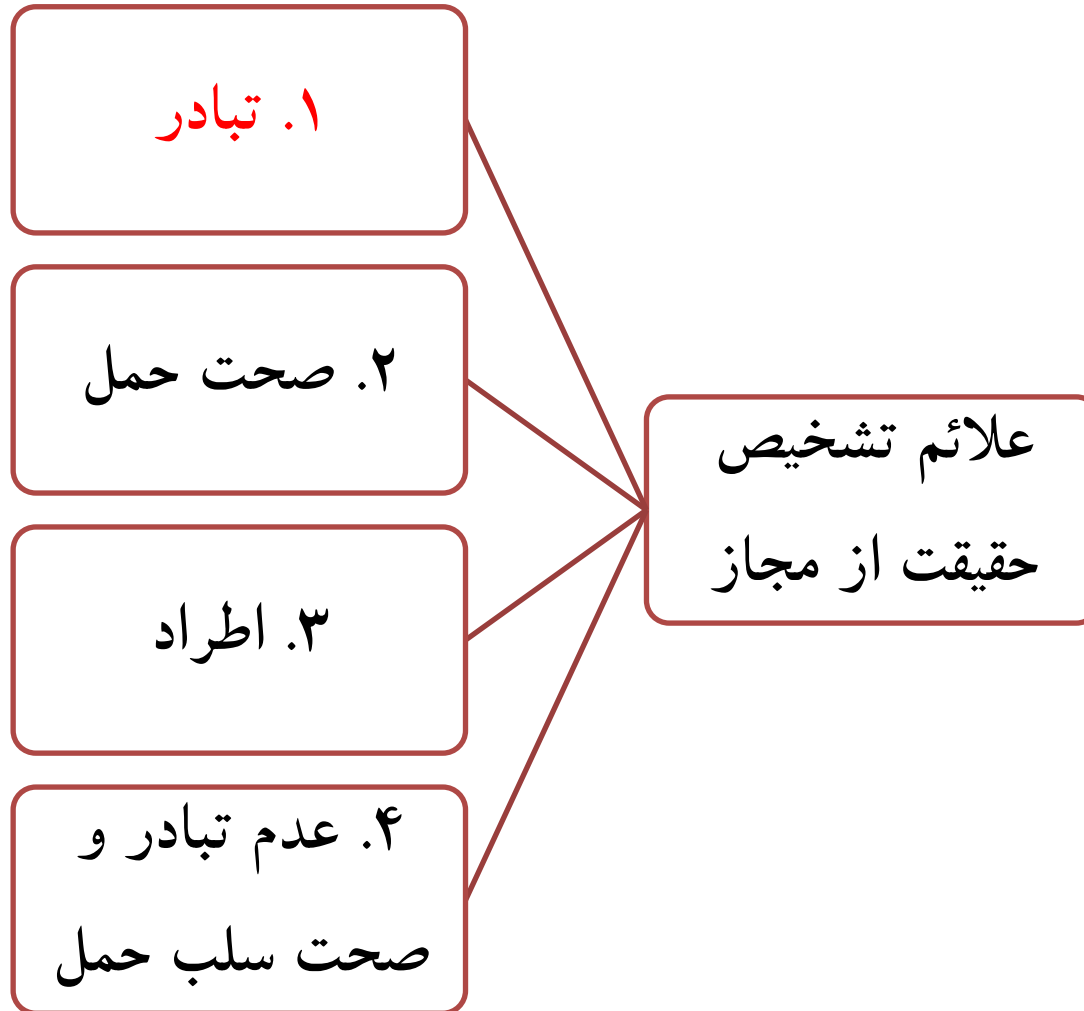

علائم تشخیص حقیقت از مجاز

علائم تشخیص حقیقت از مجاز

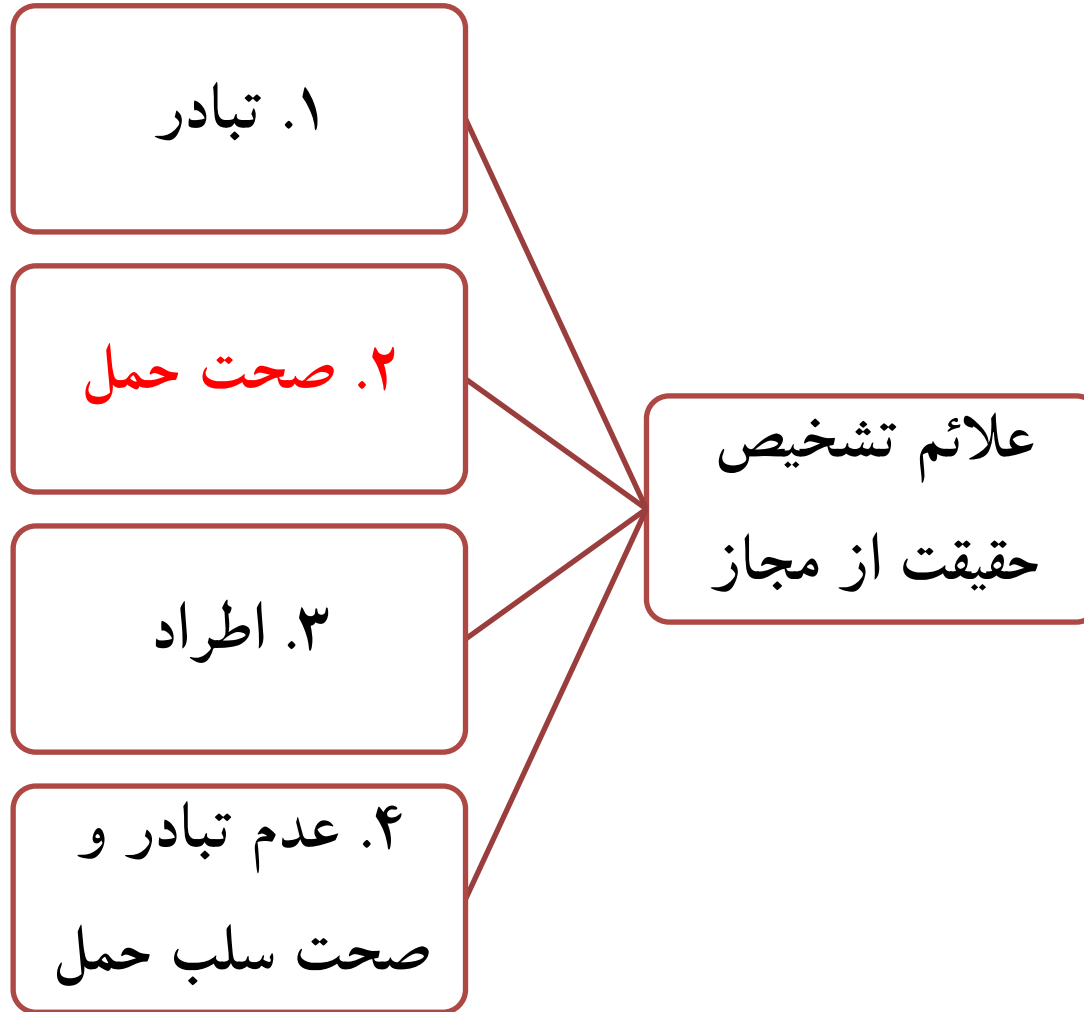
تبادر

تصور لازم
بين معنای
موضوع له

تصور
معنای
موضوع له

تصور لفظ

علائم تشخیص حقیقت از مجاز

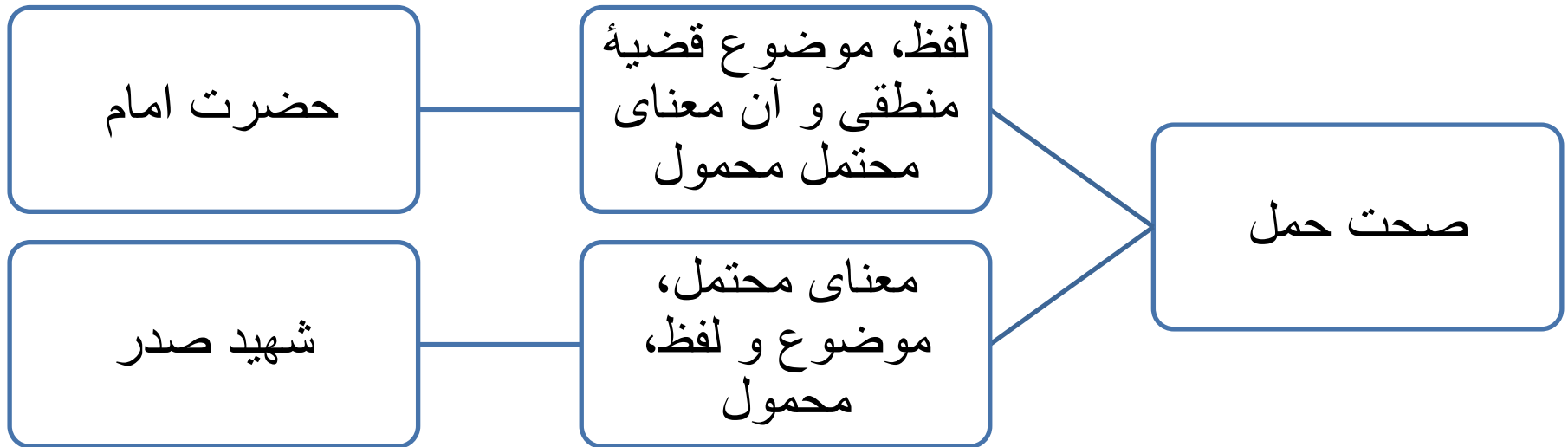
علائم تشخیص حقیقت از مجاز

لفظ، موضوع قضیه
منطقی و آن معنای
محتمل محمول

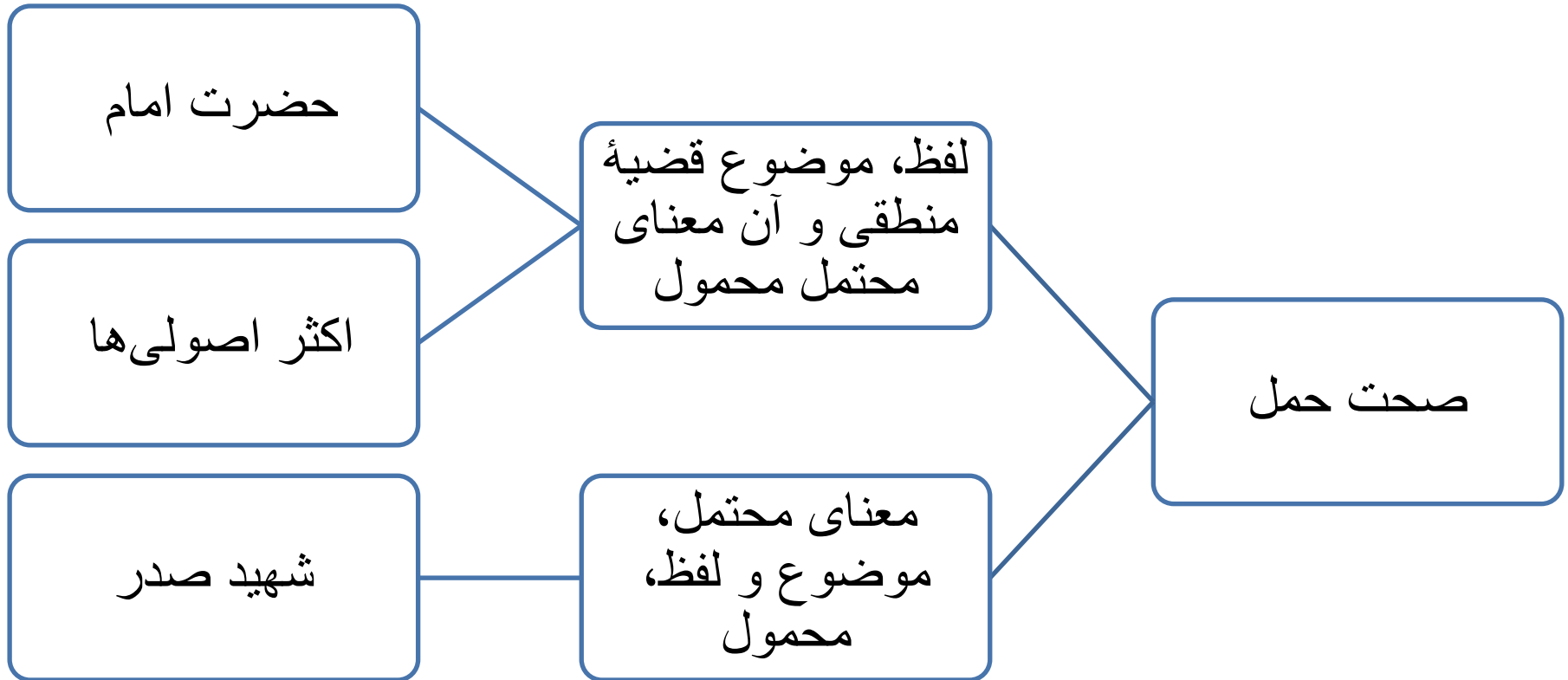
معنای محتمل،
موضوع و لفظ،
محمول

صحت حمل

علائم تشخیص حقیقت از مجاز

علائم تشخیص حقیقت از مجاز

علائم تشخیص حقیقت از مجاز

- این شکل دوم را شهید صدر رضوان الله علیه و اولی را حضرت امام رضوان الله علیه مطرح کرده است. (. تهذیب الأصول، ج ۱، ص ۸۰ - ۸۲).
- ظاهر تعبیر اکثر اصولی ها همان اولی است.
- در هر حال باید توجه داشت
- **لفظ چه موضوع باشد و چه محمول، هیچ گاه حمل در ناحیه لفظ صورت نمی گیرد؛**
- زیرا حمل امر معنایی (ذهنی) است.

علائم تشخیص حقیقت از مجاز

- بنابراین لفظ که یک کیف مصوت است، نمی تواند موضوع یا محمول قضیه قرار بگیرد.
- پس در هر دو شکل در واقع آن
- مفهومی که به صورت اجمالی در ذهن ما است و این لفظ بدان اشاره می کند، موضوع یا محمول قرار می گیرد.

علائم تشخیص حقیقت از مجاز

- گفته‌اند اگر این حمل به صورت حمل اولی صحیح بود، نشان می‌دهد که موضوع له لفظ همین معنای محتمل است و اگر به صورت حمل شایع درست بود، نشان می‌دهد که موضوع له مصداقی از مصادیق این معنای محتمل است؛

علائم تشخیص حقیقت از مجاز

- البته این در فرضی است که لفظ موضوع و آن معنای محتمل محمول باشد و اگر به صورت عکس باشد و آن معنای محتمل موضوع و لفظ محمول باشد، نشان می‌دهد که آن معنای محتمل از مصادیق موضوع له این لفظ است.

علائم تشخیص حقیقت از مجاز

- بنابراین صحت حمل فقط در حمل اولی می تواند طریقی برای کشف معنای موضوع له باشد.

علائم تشخیص حقیقت از مجاز

- اشکال شهید صدر بر علامت بودن صحت حمل
- این سؤال باقی می ماند که آیا الانسان را در اینجا به معنای حقیقی استعمال کردم؛ یعنی معنای حقیقی اش را موضوع قضیه قرار دادم یا معنای مجازی اش را.

علائم تشخیص حقیقت از مجاز

- صحت حمل فقط می‌گوید معنایی که در ناحیه موضوع مراد است با آن معنایی که در ناحیه محمول مراد است، اتحاد مفهومی دارند؛ اما این را بیان نمی‌کند که معنای مراد در موضوع همان معنای موضوع له است.

علائم تشخیص حقیقت از مجاز

- در «الأسد شجاع» فرض کنید نمی دانیم معنای موضوع له چیست. می بینیم این قضیه الأسد به حمل اولی صحیح است؛ چون مفهوم مجازی همان شجاع است. پس این قضیه اتحاد مفهومی را بیان می کند و طبق بحث ها گذشته این مقدار یعنی اولی بودن حمل.

علائم تشخیص حقیقت از مجاز

- روشن است که این مقدار بیان نمی‌کند که شجاع معنای حقیقی است یا نه؛ مگر اینکه در رتبه سابق بر این حمل بدانم که معنای حقیقی چیست. مثل اینکه در رتبه سابق بر حمل بدانم معنای حقیقی انسان چیست. بعد بگویم حمل در انسان حیوان ناطق حمل اولی است.

علائم تشخیص حقیقت از مجاز

- بنابراین نمی‌توانید با صحت حمل معنای حقیقی را تعیین کنید؛ زیرا این معنای محمول می‌تواند معنای حقیقی باشد و می‌تواند معنای مجازی باشد.

علائم تشخیص حقیقت از مجاز

- صحت حمل فقط این مقدار را بیان می‌کند که بین این لفظ و بین آن معنای محتمل یک ارتباطی هست.
- ممکن است این ارتباط، ناشی از وضع باشد. در نتیجه این معنا معنای حقیقی باشد و ممکن است این ارتباط در طول وضع و رابطه لزوم باشد؛ یعنی معنای محمول لازم بین بالمعنی الأخص موضوع باشد. در نتیجه معنای محتمل مجازی باشد.

علائم تشخیص حقیقت از مجاز

- بنابراین شهید صدر رضوان الله علیه به طور کلی علامیت صحت حمل بر معنای حقیقی و تعیین موضوع له را انکار می کند.

علائم تشخیص حقیقت از مجاز

- پاسخ به اشکال شهید صدر رضوان الله علیه
- ما پاسخی دادیم که البته به نوعی پذیرش اشکال است. توضیح مطلب این است که در موارد تبادل شخص یک لفظ را در ذهن خودش حاضر می‌کند و بعد جستجو می‌کند که با حضور این لفظ در ذهنش چه معنایی در ابتدا به ذهنش می‌آید و چه معانی بعد از آن معنای اول به ذهن او می‌آید؛ یعنی به دانسته‌ها، وجدان و ارتکازات خودش، التفات پیدا می‌کند. آنگاه معنایی را ابتدا به ذهنش می‌آید معنای حقیقی می‌شمارد و معانی دیگری را که به ذهنش می‌آید و مرتبط با لفظ هستند را معانی مجازی می‌انگارد.

علائم تشخیص حقیقت از مجاز

- بنابراین تبادر و عدم تبادر همه‌اش یک فرآیند بیشتر نیست و آن فرآیند مراجعه به وجدان و تصور لفظ و سپس جستجو از اینکه بعد از تصور لفظ چه چیزهایی به ذهن ما می‌آید.
- این جستجوی درونی نوعی خودکاوی است که در آن فرد در معارف درون خودش جستجو می‌کند.

علائم تشخیص حقیقت از مجاز

- اینکه گفتند از سویی تبادل علامت حقیقت است و از سوی دیگر عدم تبادل علامت مجاز در چنین زمینه‌ای گفته‌اند؛ یعنی مفروض گرفته‌اند که این معانی با لفظ ارتباط دارند.
- در فرآیند تبادل شخص هیچ معنای خاصی را در ابتدا در نظر نمی‌گیرد، بلکه فقط لفظ را تصور می‌کند و بعد در انتظار می‌نشیند که بعد از تصور لفظ چه معنا یا معانی به ذهنش می‌آید و آیا یکی از این معانی بر دیگران سبقت دارد یا نه.

علائم تشخیص حقیقت از مجاز

- در موارد صحت حمل شخص می‌خواهد این معنایی را که محتمل را با آن معنایی که مرتکز از این لفظ است، مقایسه کند.
- این سنجش دو سو دارد:
- از یک سوی آن معنای محتمل را در نظر می‌گیرد
- و از سوی دیگر آن معنای مرتکز را.
- آنگاه می‌خواهد این معنای مرتکز را موضوع قضیه و آن معنای محتمل را محمول قرار دهد.

علائم تشخیص حقیقت از مجاز

- معنای مرتکز از لفظ در واقع همان معنای متبادر از لفظ است با این تفاوت که در صحت حمل، خود این نکته را که این معنا از این لفظ متبادر می‌شود، در نظر نمی‌گیریم؛ یعنی با قطع نظر از اینکه این معنا اولین معنای حاصل در ذهن است، حمل انجام می‌شود.
- در حقیقت ما در نظر نمی‌گیریم نه اینکه اولین معنای مرتکز نیست.

علائم تشخیص حقیقت از مجاز

- شهید صدر رضوان الله علیه می گوید صحت حمل فقط کاشف از اتحاد دو معنا است حتی اگر حمل اولی باشد و اتحاد دو معنا علامت حقیقی بودن معنا نیست.
- پس ما به یک علامت دیگری در رتبه سابق بر صحت حمل نیاز داریم.
- ایشان در این بیان بین واقعیت تبادل و ملاحظه کردن تبادل فرق نگذاشته است.

علائم تشخیص حقیقت از مجاز

- وقتی می‌گوییم «الأسد» همان معنای مرتکز از یعنی حیوان درنده به ذهن می‌آید. این معنای مرتکز در واقع همان معنایی است که ابتدا می‌آید و به عبارت دیگر همان معنایی است که متبادر از این لفظ است؛ اما وقتی که از طریق صحت حمل جستجو کنیم این تبادر ملحوظ نیست نه اینکه واقعاً وجود ندارد؛ چون تبادر واقع یک امر قهری است. امری نیست که ملاحظه کردن یا ملاحظه نکردن من تأثیری در بودی و نبودش داشته باشد.

علائم تشخیص حقیقت از مجاز

- در گذشته پذیرفتیم که رابطه بین تصور لفظ و تصور معنا در ذهن عالم به وضع، یک رابطه واقعی و تکوینی است. مثل آنجا که آهن را داغ می‌کنید، منبسط می‌شود؛ چه شما این انبساط را ملاحظه کنید و متوجه آن شوید و چه ملاحظه نکنید و ملتفت به آن نباشید. در تبادل ما فقط به همین انسباق ذهنی التفات می‌کنیم تا بینیم اولین چیزی که به آن منتقل می‌شویم چیست و آن معانی دیگر کدامند. نه اینکه این انسباق و انتقال نبوده است و به التفات ما ایجاد می‌شود.

علائم تشخیص حقیقت از مجاز

- بنابراین حرف اصولی‌ها درست است و اشکال شهید صدر رضوان الله علیه وارد نیست و صحت حمل یک علامت است و تبادر یک علامت دیگر است
- مفهوم علامیت در هر دو صادق است.
- **علامیت یک روش است برای دستیابی به معنای حقیقی.**

علائم تشخیص حقیقت از مجاز

- ما در صحت حمل نمی خواهیم به **این** توجه کنیم که آیا این معنا اولین معنایی است که به ذهن من آمده است یا نه؛ هرچند به صورت اجمالی می دانیم این معنا همان اولین معنا است که به ذهن من آمده است.
- ما می خواهیم با این حمل آن امر اجمالی و مرتکز را از ارتکازی بودن و اجمال خارج کنیم و به یک امر تفصیلی تبدیل کنیم.

علائم تشخیص حقیقت از مجاز

- روش تبادل خود توجه به ذات تبادل است نه ذات تبادل و آنچه در روش صحت حمل وجود دارد ذات تبادل است نه توجه به آن.

علائم تشخیص حقیقت از مجاز

- در واقع تبادل یک معنای لغوی دارد و که همین سبقت گرفتن معنا به ذهن است و می‌گویند این معنا از این لفظ متبادر است و این معنا از تبادل صحت حمل وجود دارد؛
- اما تبادل مصطلح که یک علامت و روش است ذات این سبقت گرفتن نیست، بلکه التفات من به این سبقت گرفتن است و این در صحت حمل وجود ندارد.

علائم تشخیص حقیقت از مجاز

- ممکن است کسی همان اشکال بحث تبادر را در اینجا مطرح کند و بگوید ابتدا باید معنای را بدانم تا بتوانم آن را موضوع قضیه قرار دهم؛ چون بما هو لفظ که موضوع قرار نمی‌گیرد. از آن جهت که معنا است موضوع قرار می‌گیرد. بنابراین خود حمل متوقف است بر اینکه علم به وضع داشته باشم در حالی که من می‌خواهم با خود همین حمل علم به وضع پیدا کنم.

علائم تشخیص حقیقت از مجاز

- اگر اشکال همین مقدار باشد، جوابش همانی است که در تبادل گفتیم یعنی قبل از این حمل اجمالاً علم به وضع دارم و بعد از حمل تفصیلاً علم به وضع پیدا می‌کنم و فرض بحث ما چه در تبادل و چه در صحت حمل، به کارگیری این علامات توسط کسی است که خودش اهل این زبان است.

علائم تشخیص حقیقت از مجاز

- ضرورت توجه به روش های **آبجکتیو** در کنار روش های **سابجکتیو**